

KILÁTÓ

Közép-Európáról — Bécsben

Tágabb régiók összekötő szálairól rendeztek tudományos tanácskozást január közepén az osztrák fővárosban. A bécsi egyetem díszterme adott otthont az *Európa és Közép-Európa — a kulturális identitás kérdése* című szimpozionnak. A rendező és támogató szervek — közöttük a szövetségi tudományos és kutatási minisztérium, a bécsi Francia Intézet, a Collegium Hungaricum és a Politikai Ismeretterjesztés Társulata — mindent megtekintek a találkozó sikeréért. Az ismert francia, osztrák, NSZK-beli, svájci, lengyel és magyar szakemberek mellett származásuk és a megvitatott kérdések révén a térség más népei — csehek, szlovákok, zsidók, szlovének, horvátok — is képviseltették magukat. A háromnapos rendezvény a következő szekciókban, illetve vitauléseken zajlott: Franciaország kapcsolatai Közép-Európával; Franciaország és Közép-Európa ma; Nemzetek, nemzetiségek, népek; A történelmi többitikumúság regionális példái; Az utódállamok fejlődése; Van-e ma közép-európai irodalom?; Közép-Európa kulturális identitásának kérdése; Van-e közép-európai identitás? — politikai konzekvenciák.

A toleráns és előítéletektől mentes konferencia alkalmat nyújtott egyrészt Közép-Európa fogalmának történelmi, földrajzi, szociológiai, filozófiai, kulturális stb. szempontú pontosítására, a különböző értelmezések számbavételére, a nemzeti látószögek közelítésére, másrészt a nemzetiségi kérdés, a térség népei együttélése múltbeli és jelenbe nyúló problémáinak értékelésére.

Nekünk, magyaroknak különösen jóleső érzés volt hallani, mennyire ismertek a külföldi történészek, politológusok körében *Kossuth Lajos*, *Deák Ferenc*, *Jászi Oszkár*, *Bibó István*, *Hanák Péter*, *Szűcs Jenő* és *Konrad György* művei, nézetei. A jelenlévők többé-kevésbé egyetértettek abban, hogy mind a múltban, mind a jelenben létezett, illetve létezik egy *virtuális Közép-Európa*, amely *Milan Kundera* megfogalmazásában „nem állami, hanem kulturális centrum vagy sorsközösség. Képzeltbeli határokkal van körülvéve, minden új történelmi mozzanat újrarajzolja őket... A nagy közös élmények tartják egyben a népeket, át- meg átcsoportosítják őket, elképzelt, mindig-mozgó határok közt tartják, de a szívekben ugyanaz az emlékezet, ugyanazok a konfliktusok és a problémák, azonos minden hagyomány.”

Olyan, számunkra is ismerősen csengő fogalmak nyertek megvilágítást, mint a kismemzeti tudat, a nemzeti sztereotípiák és előítéletek, a reform és demokrácia összefüggése, a természetes és mesterséges asszimiláció, az állami és etnikai határok eltérő volta s a nemzetek veszélyeztetettség-érzése. Bécs — ha természetszerűleg módosult formában és funkcióval is — mind a mai napig sajátos kulturális központként működik a térség népei számára, erről mindenki meggyőződhet, aki nyitott szemmel és halló füllel közeledik az egykori császárváros utcáin. A történelem sokszor szembeállító helyzetei, a megosztó érdekek és manipulációk ellenében minden kor és minden érintett nép kitermelte a *közös sorsudat* megfogalmazóit, az egymásrautaltság felismerésében kiutat látók, kétségkívül kisebbségben lévő csapatát.

Napjainkban, amikor egész földrészünk érzékeli súlycsökkenését, számos területen való visszaszorulását, amidőn — ismét a cseh gondolkodót idézve — „a hatalom egyre inkább néhány szuper-nagy nemzet kezében csoportosul, lassanként minden európai ország lekisországosodik, felös, hogy a kismemzetek sorsában kell osztoznia. Ebben az értelemben a közép-európai sors mintegy előképe az általános európai jövőnek, kultúrája egy csapásra rettentően időszerű.” A térséghez földrajzilag nem tartozó Franciaország és a csupán részben idesorolható Svájc kutatói és közvéleménye bizonyára ilyen okokból is rezonálnak Közép-Európa sorskérdéseire. A különböző társadalmi rendszerű országokból érkezett, eltérő felfogásokat és tudományszakokat képviselő szakemberek higgadt párbeszéde a résztvevő véleménye szerint nem kevésbé a fogalmi tisztázást szolgáló, egymás értékeinek s a térség — egyben a kontinens — összetartozását tudatosító alkalommá nemesedett.